

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ, МОЛОДІ ТА СПОРТУ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
ДОНЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ГІРНИЧИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА ОХОРОНИ ПРАЦІ ТА АЕРОЛОГІЇ

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ

до самостійної роботи студентів з навчальної дисципліни циклу
навчальних дисциплін самостійного вибору ВНЗ для професійної та
практичної підготовки студентів

«ПСИХОЛОГІЯ БЕЗПЕКИ ПРАЦІ»

Галузь знань: – 0503 Розробка корисних копалин

Напрямок підготовки: – 6.050301 Гірництво

Спеціальність: – 7.05030101 «Розробка родовищ
– 8.05030101 корисних копалин» (ОПГ)

Освітньо кваліфікаційний рівень – спеціаліст, магістр

РОЗГЛЯНУТО

на засіданні кафедри
«Охорона праці та аерологія»
Протокол № 6 від 13.02.2012 р.

ЗАТВЕРДЖЕНО

на засіданні навчально-
видавничої ради ДонНТУ
Протокол № від .2012 р.

Донецьк-2012

УДК 622.41 (071)

Методичні вказівки до самостійного вивчення дисципліни «Психологія безпеки праці» для студентів за напрямом підготовки 6.050301 «Гірництво» (ОПГ)
/ Сост.: Ніколаєв Е.Б. – Донецьк: ДонНТУ. – 2012. – 16 С.

Викладено зміст дисципліни, наведені методичні рекомендації до самостійного вивчення курсу, контрольні питання по самоперевірці отриманих знань, указані друковані посібники, де висвітлюється матеріал усіх тем програми, методичні рекомендації щодо їх виконання і самостійної роботи з усіх тем робочої програми дисципліни «Психологія безпеки праці».

Укладач: доц. Е.Б.Ніколаєв

Відповідальний
за випуск: проф. Ю.Ф. Булгаков

ВВЕДЕННЯ

По даним Всесвітньої організації охорони здоров'я у світі щорічно гине 250 тис. чоловік і 8 млн. одержує травми.

Смертність від нещасних випадків у наш час посідає третє місце після серечно – судинних і онкологічних захворювань.. Якщо врахувати всі нещасні випадки, що відбуваються у світі, то число людей, що щорічно страждають від них, складе більш 10 млн., причому близько напівмільйона з них гине. Більш 90 % причин нещасних випадків були пов'язані з «особистими факторами», причому негативне відношення до правил безпеки, неухважність неретельність, мали найбільшу питому вагу.

Суттєво є те, що з удосконалюванням техніки, підвищенням її надійності й безпеки недоліки людського фактора стають усе більш помітними.

Відсутність у людини необхідних для даної роботи індивідуальних якостей психологічного або фізіологічного порядку, недолік знань або досвіду, порушення фізичного або емоційного стану та інше. Як показує практика, на нещасні випадки впливають і багато соціальних факторів, такі, як психологічний клімат у колективі, прийнята система стимуляції праці, умови життя, аж до капризів моди.

Тому нещасний випадок є результатом складної взаємодії суб'єкта з його матеріальними (фізичними) і ідеальними даними (уяви, мети, мотиви, емоції), предметів і знарядь праці, матеріальних і соціальних умов, організацій виробництва з писаними й неписаними нормами поведінки.

Із сказаного випливає, що здійснювати контроль безпеки праці у промисловості практично неможливо без знання питань психології безпеки праці, тому що поряд с небезпечними та шкідливими виробничими факторами, значний ріст числа нещасних випадків та виробничого травматизму пов'язаний з людським фактором.

1. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Згідно з кваліфікаційною характеристикою спеціаліста, магістра спеціальності «Розробка родовищ та видобування корисних копалин. Охорона праці в гірництві – ОПГ» фахівець цього профілю повинен знати теоретичні основи та мати чіткі знання ролі «людського фактора» у виникненні нещасних випадків, аварій, травматизму, впливу небезпечних і шкідливих факторів виробництва на психіку людини, вимог нормативних документів щодо обмеження цього впливу, методів і засобів захисту працюючих. Ці знання випускники ВЗО, відповідно до освітньо-кваліфікаційного рівня підготовки і

освітньо-кваліфікаційної характеристики, мають отримати в результаті вивчення навчальної дисципліни самостійного вибору ВНЗ циклу професійної та практичної підготовки “Психологія безпеки праці”.

Робоча програма дисципліни «Психологія безпеки праці» є основним документом, який охоплює всі види роботи при вивченні курсу студентами і відтворює основні методичні установи кафедри.

Робоча програма дисципліни створена на підставі таких документів:

Учбово-професійної програми вищої освіти Міністерства освіти та науки України по професійному напрямку «Гірництво»;

Робочий навчальний план підготовки фахівців по напрямку - 0503 «Гірництво».

Спеціальність: 7.05030101; 8.05030101 «Розробка родовищ корисних копалин» (ОПГ); Освітньо кваліфікаційний рівень – спеціаліст, магістр

В робочій програмі викладена послідовність вивчення тем дисципліни з урахуванням їх взаємозв'язку та методикою викладання.

2. МЕТА І ЗАВДАННЯ КУРСУ

Навчальна програма з дисципліни «Психологія безпеки праці» призначена для вивчення сутності, основних понять питань безпеки праці, вивчення психологічних причин свідомого порушення правил безпеки праці, основних причин росту травматизму, функцій управління безпечною поведінкою людини: організація, мотивація та контроль. А також пізнання заходів з профілактики виробничого травматизму та створення безпечних умов праці, а також засобів керування конфліктами і стресами в трудовому колективі. В основу розробки даної програми покладено наукові досягнення сучасної психології праці і досліджень вітчизняних вчених в області використання психологічних факторів для підвищення безпеки праці на виробництві.

Головним у психології безпеки є виявлення спільних закономірностей діяльності людини в умовах небезпеки для того щоб зробити цю діяльність більш безпечною. Причому мова йде не тільки про фізичну небезпеку (травми, інвалідність, смерть), але й соціальної небезпеки (втрата авторитету, страх покарання, бажання зберегти премію і т.д.), а також духовної небезпеки (переживання при нанесенні кому-небудь шкоди, каліцтва і т.д.).

Психологія безпеки – галузь психологічної науки, що вивчає психологічні причини нещасних випадків, які виникають у процесі праці й інших видів діяльності, розробляє методи й прийоми підвищення безпеки діяльності.

Метою викладання дисципліни є формування сучасного мислення та системи спеціальних знань у галузі психології безпеки, формування розуміння

концептуальних основ організації безаварійного виробництва, з відсутністю травматизму та створення безпечних умов праці людини на кожному робочому місці, у тому числі роботи, що пов'язана з небезпечною діяльністю гірничих професій.

Предметом дисципліни «Психологія безпеки праці» є психічні явища людини, що виникають під час трудової діяльності і впливають на її безпеку, загальні закономірності, принципи формування, функціонування та розвитку цього впливу.

Завдання вивчення дисципліни передбачає засвоєння студентами новітніх теорій травматизму, основних напрямків розвитку психології безпеки праці, її методів і технологій, завдяки яким встановлюються причини виробничого травматизму пов'язаного з людським фактором; обґрунтування комплексу психологічних заходів, прийомів та засобів рішення задач з профорієнтації та профвідбору, зниження травматизму та числа нещасних випадків на виробництві, впровадження системи широкого інформування робітників та населення про можливість виникнення небезпеки.

Дисципліна «Психологія безпеки праці» вимагає для свого якісного освоєння глибокого знання гуманітарних дисциплін, а також спеціальних технічних питань, вивчених студентом раніше. В ролі дисциплін, які забезпечують її виступають учбові дисципліни: “Основи психології”, “Безпека життєдіяльності”, “Основи охорони праці” та “Охорона праці у галузі”

Вивчення дисципліни «Психологія безпеки праці» передбачає з'ясування майбутніми фахівцями з охорони праці, знання яких дозволить приймати вірні рішення у практичному житті.

Після вивчення дисципліни студенти повинні знати:

- основні психологічні поняття й теоретичні підходи до вивчення професійної діяльності й людину як суб'єкта професійної діяльності;
- основні завдання психології безпеки праці та сучасні проблеми;
- психологічні особливості діяльності людини в умовах виробництва;
- небезпечні та шкідливі фактори виробництва, що приводять до нещасливих випадків;
- основні методи програми організації безпечної діяльності;
- засоби з профілактиці стомлення та відновлення працездатності;

Студент повинен розуміти:

- новітні теорії травматизму, основні напрямки розвитку психології безпеки праці;
- роль людського фактора у виробничому травматизму;
- обґрунтування раціонального вибору методів завдяки яким встановлюються причини нещасливих випадків;

- використання психологічних факторів для підвищення загального рівня безпеки;
- особливості організації безпечної діяльності на виробництві;
- психологічні та фізіологічні особливості людини при проектуванні систем “людина-техніка”

Вивчивши курс, студент повинен *вміти*:

- визначити перелік небезпечних та шкідливих факторів виробничого, побутового та позавиробничого середовища, що становлять небезпеку для людини та факторів які захищають його від неї;
- використовуючи описи нещасливих випадків, встановити психологічні причини виробничого травматизму та застосувати психологічну експертизу нещасливого випадку;
- забезпечувати своєчасну профілактичну роботу в системі "людина-машина-середовище";
- задіяти прийоми з профілактиці стомлення та відновлення працездатності людини; використовувати психологічні фактори для підвищення безпеки праці на виробництві.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент *повинен мати навички*:

- визначити коло своїх обов'язків за напрямом професійної діяльності з урахуванням виникнення нещасливого випадку;
- оцінювати динаміку поведінки й психічний стан людей, що підверглись впливу небезпечних та шкідливих факторів та отримали травми на виробництві;
- будувати програми організації безпечної діяльності та її соціально-психологічні наслідки;
- приймати рішення з питань керування поведінкою й діяльністю людей під час нещасливого випадку в межах своїх повноважень.

Вивчення дисципліни «Психологія безпеки праці» передбачає з'ясування майбутніми фахівцями з охорони праці, знання яких дозволить приймати вірні рішення у практичному житті..

Зміст навчальної дисципліни «Психологія безпеки праці» складений з урахуванням того, що студенти протягом навчання в технічному університеті прослухали теоретичні курси безпеки життєдіяльності, цивільний захист, загальної психології, психології критичних ситуацій. Вона є їхнім логічним продовженням і вміщує теоретичні проблеми розвитку, навчання та виховання студентів, питання особистості та науково-педагогічної діяльності викладача, а також передбачає практичне оволодіння слухачами вміннями та навичкам навчальної роботи у ВНЗ.

Студент, який вивчає курс психології безпеки праці, мусить:

- засвоїти понятійний апарат цієї галузі психологічної науки:

- опанувати систему психологічних знань і набути практичних умінь аналізу й оцінки психологічних явищ, які породжуються умовами навчального процесу у ВНЗ:

- удосконалювати навички самостійної навчальної роботи, вміння опрацьовувати наукові літературні джерела;

Згідно з навчальним планом факультету і спеціальності вивчення курсу завершується отриманням заліку.

Загальний обсяг курсу «Психологія безпеки праці» становить 54 годин, з них 18 години – лекційні і 36 години відведено на самостійну роботу слухачів.

Залежно від навчального плану спеціальності розподіл годин може бути змінено, зокрема збільшено час на самостійну роботу.

Зміст самостійної роботи з курсу «Психологія безпеки праці» спрямований на поглиблення теоретичних знань, розвиток самостійного мислення і набування умінь опрацювання наукової літератури. Все це має сприяти професійному самовизначенню майбутніх фахівців.

Від слухачів (спеціалістів, магістрантів) вимагається:

1. Ведення тематичного словника.

2. Опрацювання літератури з кожної теми за формою, яка обирається самостійно (конспект, тези, план, таблиця, схема, висновки тощо і, з визначенням особистого ставлення до змісту роботи (за бажанням). Список рекомендованої літератури до кожної теми можна доповнити науковими працями, які слухач підібрав самостійно.

Доцільно порівнювати виклад (або зміст) матеріалу з певного питання в різних джерелах. Якщо наукові положення в них повторюються, можна лише анотувати статтю.

3. Висловити своє міркування щодо питань проблемного характеру, які подані до кожної теми. Вони спрямовані на усвідомлення актуальних проблем і пошук шляхів їх вирішення, загострення уваги на суперечностях, які залежать від конкретних умов педагогічного процесу і життєвих обставин.

4. Доцільно основний зміст кожної теми подати у вигляді таблиці або схеми, проаналізувати та доповнити запропоновані таблиці.

Наприкінці опрацювання курсу важливо дати самооцінку якості його засвоєння загалом (або окремих тем). Доцільно поставити собі конкретну оцінку. До того ж обов'язково зазначити свої критерії оцінювання та що було зроблено, щоб відповідати їм.

Важливо врахувати, що питання для самоперевірки не охоплюють повністю необхідних знань за курсом. Із всіх питань, які в процесі роботи над матеріалом

курсу залишаються нез'ясованими, рекомендується звертатися на кафедру охорони праці й аерології.

Виходячи із цього, основне завдання курсу полягає в тому, щоб дати, майбутнім фахівцям спеціальні психологічні знання, сформувати навички й уміння, необхідні для профілактики негативного впливу інтенсивних психотравмуючих факторів, попередження травматизації, збереження й відновлення психічного здоров'я.

3. ЗМІСТ КУРСУ

Тема 1. Введення. Предмет і зміст курсу. Історія виникнення й розвитку дисципліни.

Психологія безпеки праці, предмет і зміст курсу, його мета й завдання. Значення курсу для практичної діяльності фахівця із галузі охорони праці. Історія виникнення і розвитку дисципліни. Необхідність досліджень з психології безпеки. Нещасливий випадок та основні причини зростання травматизму. Галузі психології, які займаються психологією безпеки праці.

Тема 2. Людина та її безпека на виробництві.

Людина як основна виробнича сила. Енергетичні затрати організму людини та шляхи їх поповнення. Поняття про психіку людини. Направленість людини в праці. Психологічні особливості діяльності людини в умовах виробництва.

Основні причина травм і загибелі людей на робочих місцях. Чинники, від яких залежить безпека поведінки людини на виробництві.

Тема 3. Психологічні процеси трудової діяльності людини і безпека праці.

Психічні явища людини, що виникають під час трудової діяльності і впливають на її безпеку: процеси, стан, властивості. Види та різновидності. Професійно значні якості особистості. Індивідуально-психологічні особливості працюючого персоналу. Пізнавальні процеси та їх місце в структурі діяльності працюючого: прийняття рішення; робочі рухи та інш. Основні професійно значні якості людини: індивідуально-типологічні, розумові, вольові та інш. Умови безпечної праці.

Тема 4. Психологічний стан в професійній діяльності людини.

Психологічні показники психічних станів людини в виробничій діяльності. Стонлення, напруженість, стрес, монотонія, тривожність, стомлення та перевтомлення, відсутність мотивації. Основні види, причини та ознаки. Поняття працездатності. Оцінка психічної працездатності.

Фази працездатності. Зміна працездатності в залежності від виробничої діяльності: на продовж зміни, доби, неділі, року. Темп та психічний стан.

Тема 5. Схильність людини до нещасливих випадків.

Поняття про нещасливий випадок (н/в). Передумови виникнення нещасливих випадків. Об'єктивні закономірності походження нещасливих випадків: психологічна невідповідність, ризик помилки, адаптація людини до небезпеки. Небезпечні та шкідливі фактори виробництва, що приводять до нещасливих випадків. Схильність людини до нещасливих випадків. Фактори, які підсилюють схильність працівників до нещасливих випадків.

Тема 6. Психологічні аспекти виробничого травматизму.

Статистика виробничого травматизму. Роль людського фактора у виробничому травматизмі. Психологічна природа помилок людини. Різновиди помилок людини. Погрішність, помилка, промах, відказ в системі “людина-машина”. Різновиди “відказів” людини та машини. Класифікація причин помилок людини: по особистому та груповому факторам. Класифікація факторів, що приводить до травматизму: природний, штучний, людський.

Тема 7. Використання психологічних факторів для підвищення загального рівня безпеки.

Основні напрямки психології безпеки праці Створення безпечних умов праці.

Професійна придатність людини до праці. Види психодіагностичних методів та способів виявлення професійно важливих якостей людини. Психологічні аспекти професійного відбору. Профорієнтація та профвідбір. Етапи відбору. Психологічні особливості професій. Професіограма та її використання.

Тема 8. Організація безпечної діяльності.

Основні методи програми організації безпечної діяльності. Стимуляція безпечної діяльності – один зі шляхів посилення мотивації до безпечної праці: позитивна (заохочення) і негативна (покарання) стимуляція. Економічна ефективність програм організації безпечної діяльності (ПОБД). Навчання безпечної діяльності та виховання безпечної поведінки. Психологічний аналіз нещасних випадків як метод зниження травматизму. Попередження про небезпеку й психологічний вплив плакатів

Тема 9. Профілактика стомлення та відновлення працездатності

Побудова своєї шкали працездатності та кривої стомлення. Діагностика психологічних передумов адаптивності людини до роботи: опросник нервово-психічного напруження; оцінка емоційної сфери; самооцінка стану

тривожності, агресивності, ригідності; діагностика схильності до стресів; діагностика рівню невротизації; методика оцінки самопочуття, активності, настрою; діагностика рівню емоційного згорання; діагностика адаптивності та інш. Режим праці та відпочинку. Комплекс рекомендацій з профілактиці стомлення та відновлення працездатності людини. Профілактика виробничого травматизму.

Тема 10. Пристосування техніки до психічних особливостей людини.

Психологічний аналіз можливостей системи “людина-машина” (СЛМ), “людина-машина-середина” (СЛМС). Основні проблеми взаємовідношень машини та людини. Умови праці людини та передумови виникнення негативних психологічних станів в системах “людина-техніка”, забезпечення ефективної діяльності людини в цих системах. Принципи організації комфортних робочих міст людини, їх види та особливості. Забезпечення оптимальної робочої пози, оптимального розташування засобів відображення інформації та органів управління. Основи ергономічного проектування систем “людина-техніка”. Врахування психологічних та фізіологічних особливостей людини при проектуванні систем “людина-техніка” та умови їх ефективності.

4. САМОСТІЙНА РОБОТА СТУДЕНТІВ

Самостійна робота студентів передбачає:

- систематичне відвідування аудиторних занять, ведення конспекту лекцій,
- своєчасне вивчення лекційного матеріалу і методичної літератури, що рекомендується дійсною програмою;

Рівень засвоєння поточного навчального матеріалу під час лекцій і в результаті самостійної роботи студентів визначається шляхом бесіди та опитування під час практичних занять.

По закінченню вивчення дисципліни здійснюється поточний контроль успішності і якості підготовки, що навчаються за допомогою проведення контрольних усних і/або письмових опитувань (співбесіди), тренінгів і ігрових вправ, розв'язку практичних завдань, аналізу конкретних ситуацій, контролю виконання індивідуальних завдань.

Відвідування лекцій контролюється систематично. Звітність по відвідуваності лекцій – обов'язкова. За результатами усіх видів контролю на 7-й тижню проводиться атестація студентів, результати атестації передаються в деканат факультету .

ПИТАННЯ ПО ДИСЦИПЛІНІ «ПСИХОЛОГІЯ БЕЗПЕКИ ПРАЦІ»

1. Психологія безпеки, предмет і зміст курсу, його мета й завдання.
2. Значення курсу для практичної діяльності фахівця із галузі охорони праці.
3. Галузі психології, які займаються психологією безпеки праці.
4. Психічні явища людини, що виникають під час трудової діяльності і впливають на її безпеку: процеси, стан, властивості. Види та різновидності.
5. Поняття про нещасливий випадок (н/в).
6. Об'єктивні закономірності походження нещасливих випадків: психологічна невідповідність, ризик помилки, адаптація людини до небезпеки.
7. Небезпечні та шкідливі фактори виробництва, що приводять до нещасливих випадків.
8. Схильність людини до нещасливих випадків. Фактори, які підсилюють схильність працівників до нещасливих випадків.
9. Психологічна природа помилок людини. Погрішність, помилка, промах.
10. Відказ в системі “людина-машина”. Різновиди “відказів” людини та машини.
11. Класифікація причин помилок людини: по особистому та груповому факторам.
12. Профілактика виробничого травматизму. Створення безпечних умов праці.
13. Психологічний стан в професійній діяльності людини (стомлення, напруженість, стрес, монотонія, тривожність, відсутність мотивації). Основні види, причини та ознаки.
14. Поняття працездатності. Фази працездатності. Зміна працездатності в залежності від виробничої діяльності: на продовж зміни, доби, неділі, року. Темп та психічний стан.
15. Режим праці та відпочинку. Комплекс рекомендацій з профілактиці стомлення та відновлення працездатності людини.
16. Професійна придатність людини до праці. Профорієнтація та профвідбір. Етапи відбору.
17. Психологічні особливості професій. Професіограма та її використання.
18. Введення в ергономіку. Предмети, задачі, цілі та структура ергономіки.
19. Зв'язок ергономіки з іншими науками та галузь її використання. Ергономічні показники.
20. Системи “людина-машина” (СЛМ), “людина-машина-середовище” (СЛМС). Основні проблеми взаємовідношень машини та людини.

5. ПОРЯДОК ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ЗНАТЬ СТУДЕНТІВ

Ознайомлення студентів з критеріями оцінки знань під час поточного та підсумкового контролю є вимогою нормативних документів Міністерства освіти і науки України; Діагностика успішності навчання студентів є обов'язковою складовою частиною навчального процесу. Оцінка успішності засвоєння навчального матеріалу здійснюється на *багаторівневій основі*. Навчальні досягнення студентів оцінюються протягом залікового кредиту у відповідності до діючих стандартів і вимог ECTS і включають поточний контроль та підсумковий контроль.

Для контролю знань студентів з дисципліни «**Психологія безпеки праці**» можуть використовуватися наступні *форми роботи*:

Поточний контроль — оцінка в балах навчальної діяльності студентів за кожним навчальним елементом. Поточний контроль за засвоєнням матеріалу здійснюється у вигляді:

- оцінки захисту практичних робіт на практичних заняттях;
- оцінки наукових рефератів з актуальних проблем зовнішньоекономічної діяльності, підготовки наукових статей та виступів студентів на наукових конференціях та проблемних семінарах;
- оцінки практичних навиків та вмінь під час рішення задач;
- регулярної перевірки виконання індивідуальних самостійних завдань;

Проміжний контроль під час:

- перевірки виконання індивідуальних самостійних завдань;

Підсумковий контроль — залік у відповідності до діючих освітньо-професійних програм та навчальних планів. Підсумковий (вихідний) контроль знань та вмінь студентів може здійснюватися у вигляді:

- комплексної контрольної роботи наприкінці навчального семестру;
- заліку наприкінці навчального курсу.

Підсумкова оцінка формується як сума балів, отриманих студентом протягом залікового кредиту за всіма видами навчальної діяльності з урахуванням індивідуальних науково-дослідних завдань з наступним переведенням в оцінку за національною шкалою і шкалою ECTS.

ЗАРАХОВАНО:

- Тверді знання програмного матеріалу, правильні відповіді на всі питання комплексної контрольної роботи та на додаткові питання. Відсутні неточності при виводі формул та при використанні графічного аналізу. Уміння використовувати теоретичні знання для обґрунтування поведінки споживачів, конкурентів та різноманітних фірм в різних ринкових умовах.

- Знання програмного матеріалу, правильні відповіді на всі питання комплексної контрольної роботи та на додаткові питання, але кілька відповідей не зовсім повні або формулюються не чітко. Допускаються несуттєві неточності або при виводі формул, або при використанні графічного аналізу.
- Посереднє знання програмного матеріалу, слабе засвоєння важливих основних положень, правильні відповіді на дві третини питань комплексної контрольної роботи при взагалі правильні відповіді на додаткові питання. Мають місце неточності при виводі формул, або при використанні графічного аналізу.

НЕЗАРАХОВАНО:

Незнання значної частини програмного матеріалу, не відповідь або неправильна відповідь на половину і більш питань комплексної контрольної роботи та додаткових питань.

6. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна:

1. Котик М.А. Психология и безопасность. Изд. 3-е, исп. и доп.— Таллин: Валгус, 1989. – 340с.
2. Климов Е.А. Введение в психологию труда: учебник для вузов. – М.: Культура и спорт, ЮНИТИ, 1998. – 350с.
3. Ложкин Г.В., Пovyакель Н.И. Практическая психология в системах «человек-техника» : Учебное пособие. – К.: МАУП, 2003. – 296с.
4. Столяренко Л.Д. Основы психологии. Ростов н/Д. – «Феникс», 1997. – 736 с.

Додаткова:

1. Клименко Н.А. Практика инженерной деятельности. – К.: УМК ВО, 1998. – 175с.
2. Лоос В.Г. Промышленная психология. – «Техніка», 1974. – 234 стр.
3. Лукашевич Н.П. и др. Психология труда: Учебно-методическое пособие. – К.: МАУП, 1997. – 104с.
4. Психология труда: Учеб. пособие /под ред. К.К.Платонова. – М.: Профиздат, 1979. – 216 с.
5. Эргономика: Учеб. пособие для вузов /под ред. проф. В.В.Адамчука. – М.:ЮНИТИ-ДАНА, 1999. – 254 с.

Визначення рейтингової оцінки студента

Загальна рейтингова оцінка студента **RD** визначається як сума рейтингових балів за кожний з видів навчальної діяльності за дисципліною протягом семестру з урахуванням заохочувальних та штрафних балів. Таким чином максимальна **RD** студента з дисципліни «Психологія безпеки праці» становить 110 балів.

Необхідною умовою допуску до заліку є:

- загальна рейтингова оцінка не менше 40 балів.

Студенти, які протягом семестру набрали від 40 до 60 балів зобов'язані виконувати залікову контрольну роботу (ЗКР). Студенти, які протягом семестру набрали 61 і більше балів отримують залікову оцінку без виконання ЗКР згідно шкали, наведеної в таблиці.

Таблиця

RD	Оцінка ECTS	Традиційна оцінка
95...100	A	зараховано
85...94	B	
75...84	C	
65...74	D	
60...64	E	
RD < 60	Fx	не зараховано
RD < 40 або не виконані інші умови допуску до заліку	F	не допущено

Рейтинг студента з дисципліни складається з балів, що він отримує за результатами:

основних (обов'язкових) видів робіт:

- 1) виконання 4-х домашніх завдань, виданих лектором;
- 2) виконання двох модульних контрольних робіт;
- 3) підготовки реферату.

додаткових видів робіт:

- 1) участі в конференціях, конкурсах тощо за тематикою дисципліни;
- 2) виконання завдань із удосконалення методичних матеріалів, практичних або інших робіт з дисципліни.

Система рейтингових (вагових балів) та критерії оцінювання

1. Виконання домашнього завдання, виданого лектором

Ваговий бал – 5.

Максимальна кількість балів за виконання всіх завдань становить 5 балів $\times$ 4 = 20 балів.

Виконане домашнє завдання надається лектору або старості групи в призначений термін. У разі затримки до 2-х тижнів робота оцінюється у 3 бали. В разі затримки понад 2-х тижнів – 1 бал.

2. Модульна контрольна робота.

Ваговий бал – 30.

Максимальна кількість балів за всі модульні контрольні роботи становить 30 балів $\times$ 2 = 60.

МКР проводиться протягом 1 академічної години. Під час МКР студент повинен дати відповідь на 4 або 5 контрольних питань, що стосуються матеріалу модуля. Правильна повна відповідь на кожне питання оцінюється у 6 – 8 балів. Неточності у відповіді, помилки ведуть до зниження оцінки на питання до 1 балу. Неправильна відповідь або її відсутність – 0 балів.

3. Реферат.

Виконаний відповідно до теми реферат надається лектору у призначений термін. Максимальна кількість балів за правильно і вчасно підготовлений реферат становить 20 балів. Неточності, помилки ведуть до зниження оцінки за реферат до 10 балів. У разі затримки до 2-х тижнів правильно і вчасно підготовлена робота оцінюється у 15 балів. В разі затримки понад 2-х тижнів – 10 балів.

4. Додаткові бали.

За участь в олімпіадах, конкурсах за тематикою дисципліни, виконання завдань із удосконалення методичних матеріалів, практичних та інших робіт студенту надається до 10 заохочувальних балів.

Сума вагових балів контрольних заходів протягом семестру складає:

$$\mathbf{R = 20 + 60 + 20 = 100 \text{ балів}}$$